

VOLPONE

STORE SCENE

24.FEB. - 1.APR.

AARHUS

TEATER

VOLPONE – italiensk ord for ræv. Rovdyr af hunderacen. I dyrehistorien er den symbol på snu list – i folketroen er den et spøgelsesvæsen og en djæveskikkelse. Volpone er ikke bare repræsentant for Venedig, men også for et allerede dengang veludviklet vesterlandsk samfundssystem.

Sponsor for Aarhus Teater:

House of
PRINCE
AKTIESELSKAB

På et hotelværelse i Marseille

Om »Volpones« tilblivelse

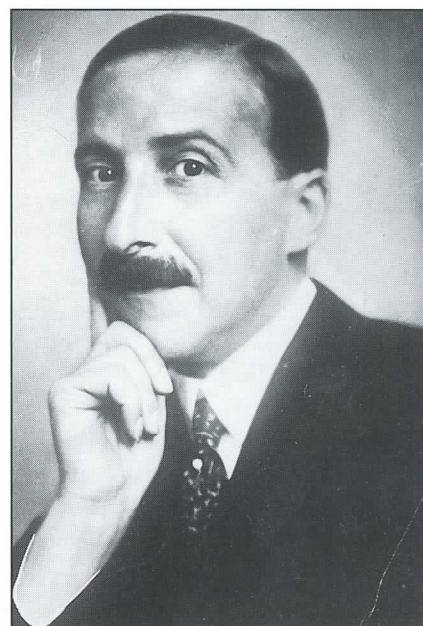
Tanken om at forny Ben Jonsons »Volpone« for det tyske teater fik jeg besynderligt nok ganske tilfældigt. Sidste efterår (1926) var jeg beskæftiget med at skrive en større novelle »Føllesernes vildveje«, som tematisk er beslægtet med det elizabethanske drama. For at genopfriske hukommelsen slog jeg op i en kulturhistorie og læste i Taines for længst glemte litteraturhistorie det pågældende afsnit.

Der fandt jeg for første gang indholdsreferatet af Jonsons »Volpone«, der morede mig overordentligt meget, og hvor jeg end slog op i værker fra hans tid, fandt jeg overalt »Volpone« omtalt som et fremragende satirisk og realistisk mesterværk.

Det er mærkeligt, tænkte jeg, at en sådan klassisk komedie, der roses af de klogeste og berømmes af samtiden, aldrig er blevet opført på nogen tysk

scene! Jeg bestilte omgående den engelske originaltekst: Nu kunne jeg forstå det, for Ben Jonsons komedie er for det første skrevet på smukke og pompøse vers, og desuden ender den i det gamle teaters – i dag helt umulige forvekslingskomedie, hvor en mand blot behøver at tage en anden hat på eller tale med en anden stemmeføring for at blive ukendelig for alverden. Dette farceagtige nummer kan det gamle teater takke dets dårlige belysning og et mere naivt publikums godtroenhed for, mens denne form for morskab for længst er blevet utilstrækkelig for et nutidigt publikum.

Men Volpone – denne »malade imaginaire«, der kun simulerer syg, denne »avare«, den havesyge, der kun er det for andre, men ikke for sig selv, denne ondskabsfulde mand, der er ond-

Stefan Zweig (1881-1942)

Voltore og Mosca

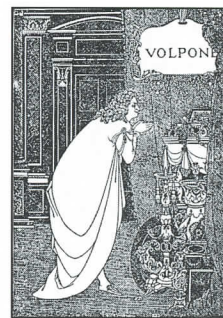

Corbaccio

Mosca, Canina, Corvino, Leone og i baggrunden Dommeren

Aubrey Beardsley
(1872-1898)

(fortsat
fra side 3)

skabsfuld for ondskabens skyld uden noget hvorfor og uden grund, der er ond af bare glæde ved ondskaben, og som i sin naragtighed gør andre til tåber – denne person og hans indflydelse morede mig meget, så jeg syntes, det kunne være fornøjeligt, engang hurtigt og let at foretage en afslappet prosabearbejdelse af stoffet.

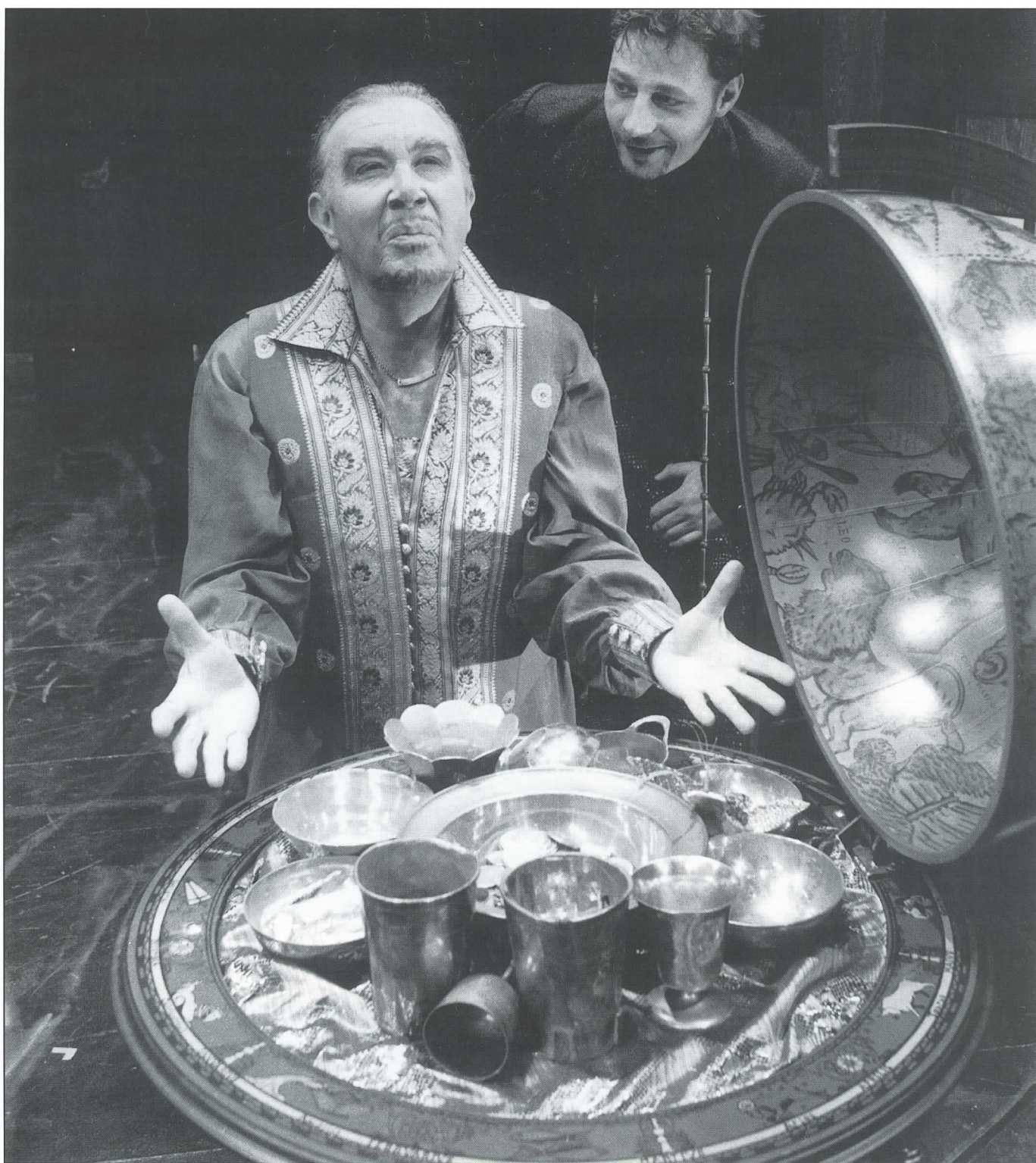
Da jeg var færdig med mit øvrige arbejde, tog jeg for to uger til min yndlingsby Marseille, efter at have lagt Jonsons engelske originaltekst oven i kufferten for dér at rekreere mig ved arbejdet med komedien.

Ved ankomsten til hotellet opdagede jeg imidlertid, at jeg alligevel ikke havde fået originalteksten med. I store træk kunne jeg dog så nogenlunde huske scenerne, så jeg hurtigt og velfornøjet skrev teksten efter hukommelsen. Jeg benyttede en letløbende prosaform i den hensigt at sammenligne den derhjemme med originalen og supplere den i overensstemmelse med denne.

Det morede mig meget at finde frem til helt frie, frejdige og dristige scener, men da jeg efter hjemkomsten sammenlignede bearbejdelsen med originalen, opdagede jeg, at meget havde forskubbet og forandret sig, at enkelte personer helt var blevet udeladt, mens andre var blevet tilføjet, og at alt omkring den elskede Volpone havde ændret sig en hel del.

Nuvel, der var jo ikke noget, der kunne laves om og noget foregent viste jeg dette »spættede gøgeæg«, til nogle venner. De undrede sig, da de syntes, at de i denne ukærlige og løsslupne komedie ikke kunne finde noget af den »moraliske alvor« og den lidenskabelige grundighed, der efter sigende udmærker mine øvrige værker, men de bekræftede ærligt, at under læsningen havde moret sig glimrende. Så hvis publikum i de tre timer, forestillingen varer, blot morer sig halvt så meget som jeg har gjort det i de ti dage, jeg arbejdede med stykket, vil jeg være tilfreds.

Stefan Zweig
»Neue Züricher Zeitung«, 28. sept. 1927
(overs. Berthold Lorenzen)

Volpone og Mosca

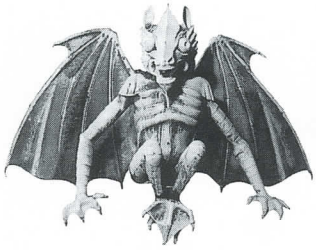
Guldets magt

En herlig magt i guld er lagt
 giv agt, giv agt, og vær på vagt!
 Om man det gir, om man det tar,
 så er man ligefuldt til nar.
 En nar gør penge til sin gud,
 en nar er den, der låner ud.
 Gør dit, gør dat – du blir sat mat!
 Vær pengeglad, vær fuld af had,
 du bær' dig dog naragtigt ad;
 tro kun, du kender guldets vej,
 det er dog klogere end dig.

En mønt er rund, det skal der til,
 så den kan rulle når den vil.
 Gem guldet væk, grav guldet ned,
 det stikker af, før du det ved.
 Vær rask, vær rap, vær ikke sen –
 dit guld har dog de længste ben.
 Selv den der har, han blir til nar!
 Han jager alt det guld han ser
 og vil ha mer og mer og mer;
 og hver gang én blir træt og mat,
 så er der hundred, der tar fat.

En sælsom magt i guld er lagt,
 så høj en agt, så rig en pragt,
 så krybende og blind respekt
 får ikke selv en kejserslægt.
 Ja, fra den allerførste stund
 har penge været verdens grund.
 Træd an, træd an, nu danser man,
 i øst og vest og hertillands,
 den samme gamle narredans,
 for guldet danser flinkt af sted,
 og hele verden danser med.

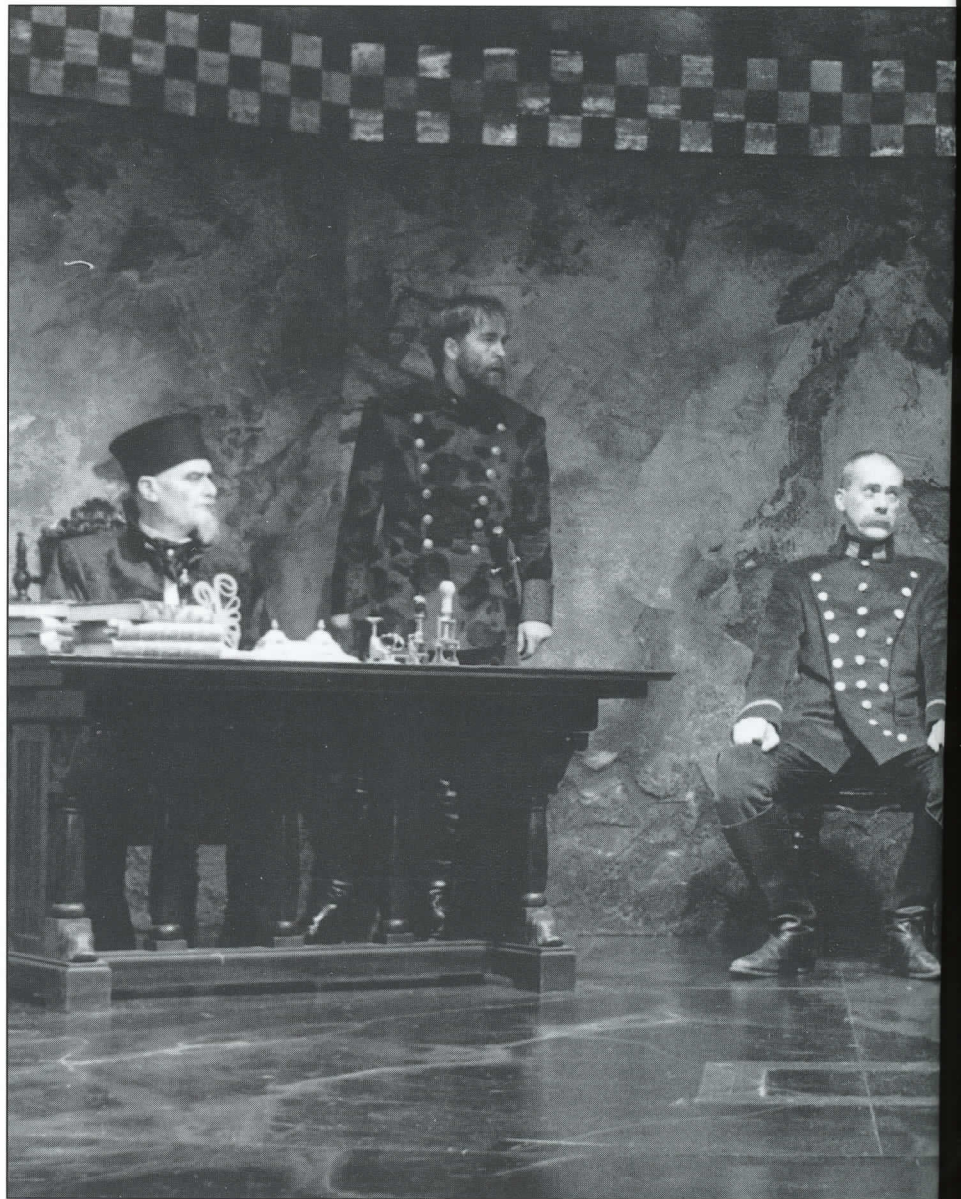
Stefan Zweig (overs. Niels Brunse)

Venedig

Er dette Virkelighed? Gader af Vand – istedenfor Drosker slanke Gondoler med en mægtig Jernhellebard i Forstavnen, og disse Paladser! her er jo næsten ingen almindelige Huse. Er det Alt Paladser? gaar du klædt saadan hver Dag, o skønne Signora Venezia? Er det muligt, at dette er din Hverdagsdragt? Hver Aften sejler man da altsaa her ud fra sin Gadedør og ind Drømmenes Land.

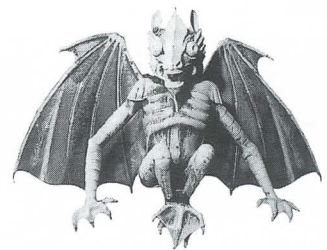
Georg Brandes (1888).

Dommeren, Leone, Politichefen, Colomba, Corvino, Mosca og Corbaccio

Corvino og Mosca

Venedig

Af Alt, hvad Italien har at byde paa, er dette maaske det Eneste, der overgaar, hvad en Drengs Drømme kan foregøgle ham af jordisk Skønhed. Naar Drengen er bleven Mand og staar her paa Piazzettaen, lærer han, at han i sine Drømme har vist sig som en daarlig Poet, og hans Barndomsfantasi nødes til dybt og saligt at ydmyge sig under de store Mesteres, som byggede denne forbausende Samling af Underværker.

Georg Brandes (1888).

Wien

Op mod århundredskiftet skete der et dramatisk scenskift i den tysksprogede litteratur: fra hjemmet, familien og den romantiske hjemstavn til storbyer og samtid. »Samtiden« manifesterede sig i den moderne intelligentsia, der var opstået i Berlin, Wien og Prag. Ligesom deres kolleger fra Kristiania til Madrid skrev disse selvbevidst-kritiske ånder om alle mulige emner i tidsskrifter, der tit kun levede kort. Og ligesom alle andre europæiske intellektuelle havde de et spændt forhold til den samtid, de selv definerede, berigede og udviklede. Ingen steder var relationerne så kølige som i den mest »samtidige« og intellektuelt-kritisk mest produktive af Europas storbyer ved århundredskiftet: Wien.

De fornyelser inden for kunst, arkitektur, musik, filosofi og litteratur, som i dag forbindes med århundredskiftets Wien, havde naturligvis sværest ved at slå igennem i byen selv: en arkitekt som Adolf Loos fik opgaver, kunstnere som Gustav Klimt og Oskar Kokoschka blev tolereret, men skribenterne havde det tit svært. Gustav Mahler blev hyldet som dømnisk dirigent, kritiseret som komponist og hånet som jøde. Og Freud fik først efter 1914 noget, som ligner officiel anerkendelse. Med 1. verdenskrig gik denne epoke i opløsning med dobbeltmonarkiet Østrig-Ungarn, en administrativ kolos, som ikke alene de intellektuelle, men også de mange etniske minoriteter længe havde betragtet som et hensmuldrende *Kakanien* – betegnelsen udmøntedes langt senere af Robert Musil i den store roman *Manden uden egenskaber*, som giver et uovertruffet billede af Wiens storhedstid og Østrigs forfald op til 1914. Ordet »Kakanien« havde Musil dannet af de to K'er i *Kaiserlich und Königlich*, kejserlig og kongelig men ordet havde samtidig, som enhver tyskkyndig straks forstår, klang af »lorteland«.

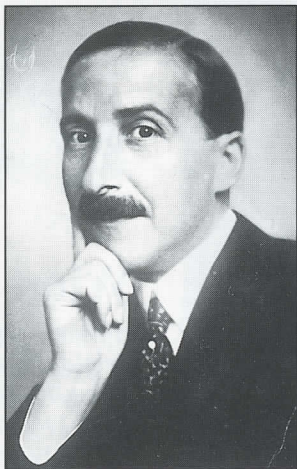
Arne Melberg

(citat fra *Verdenslitteraturhistorien* v/Hans Hertel, bd. 5 – Gyldendal 1988).

Corbaccio og Canina

Stefan Zweig

Stefan Zweig (1881-1942)

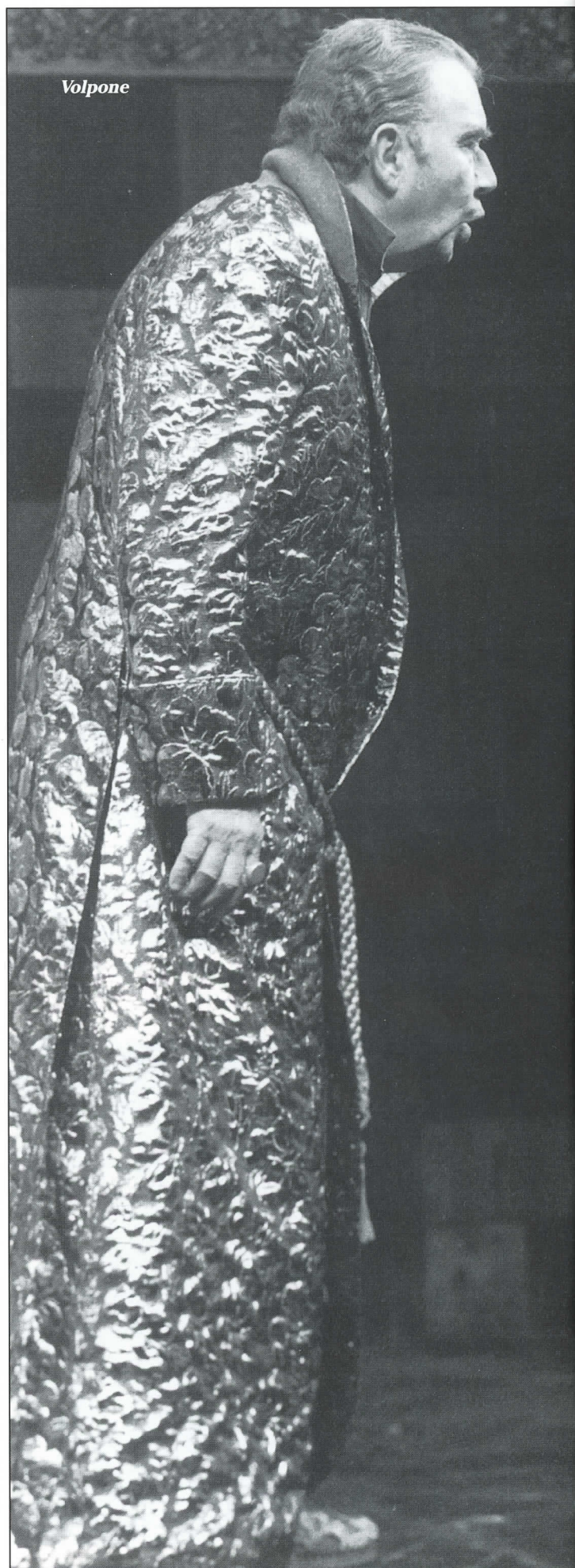
Østrigsk-jødisk forfatter, som med sin erindringsbog VERDEN AF I GÅR genskabte sit opvækstmiljø i kulturmetropolen Wien i slutningen af forrige århundrede. Zweig levede indtil 1935 i Salzburg – derefter i England, USA og Brasilien.

Stefan Zweig begyndte som lyriker i symbolistisk stil, men under indtryk af Sigmund Freuds psykologi skabte han, i novellens form, fremragende skildringer af sjælelige krisetilstande – bl.a. FØLELSERNES VILDVEJE, SKAKNOVELLE, ET HJERTES UNDERGANG og EN FANTASTISK NAT.

Desuden kendt for en række historiske biografier om bl.a. MARIE ANTOINETTE, MARIA STUART og JOSEPH FOUCHÉ, samt en del kortere essays som STJERNESTUNDER, SJÆLENS LÆGEDOM og MØDE MED EN SVUNDEN TID. Hertil kom yderligere flere skuespil, hvoraf især VOLPONE – efter Ben Jonsons komedie – blev europæisk berømt og opført overalt. Også med udgangspunkt i et skuespil af Ben Jonson skrev Stefan Zweig en libretto til Richard Strauss' opera DIE SCHWEIGSAME FRAU.

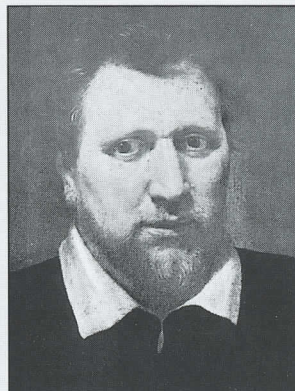
I Danmark har desuden Zweigs dramatiske digtning JEREMIAS været opført (1934).

Under 1. verdenskrig kæmpede Stefan Zweig for fredens og frihedens sag, men 1930'erne, under nazismen, og udbruddet af 2. verdenskrig fik hans menneskesyn og verdensbillede til at bryde sammen. Som flygtning fra jødeforfølgelserne tog han sit liv i Brasilien i 1942.

Colomba

Ben Jonson

KRONOLOGI

- 1572 Født i Westminster, London, søn af en præst.
Murerlærling og soldat
- 1592 Skuespiller og forfatter
- 1598 Fængslet efter at have dræbt en skuespiller i
duel – reddet fra galgen. Omvendt til katolicis-
men – for en årrække.
Stor succes med sit første skuespil – komedien
EVERY MAN IN HIS HUMOUR, hvori Shake-
speare medvirkede.
- 1599 EVERY MAN OUT OF HIS HUMOUR, samt flere
andre satiriske komedier, hvori han angriber
borgerskabet, societiet og samtidige forfattere.
- 1605 Som medforfatter til satiren EASTWARD HO!
blev Jonson fængslet for majestætsfornærmel-
se.
VOLPONE, OR THE FOX – en af periodens bed-
ste komedier – desuden forskellige maskespil
til hoffet (1605-29).
- 1609 EPICOENE, OR THE SILENT WOMAN – en kome-
die i prosa
- 1610 THE ALCHEMIST – en svindlerkomedie.
- 1613 Rejste til Frankrig som lærer for Sir Walter Ra-
leighs søn.
- 1614 BARTHOLOMEW FAIR – en burlesk komedie om
livet i London.
- 1616 Udnævnt til Poeta Laureatus – Englands
højeste anerkendelse af en digter. Får tillige til-
delt kongelig pension.
Udgiver – som den første engelske dramatiker –
sine samlede skuespil. Shakespeares værker
kom først i 1623 – bl.a. ved Ben Jonsons medvir-
ken.
- 1619 Udnævnt til Master of Arts ved universiteterne
Oxford og Cambridge
- 1623 Ved en ildebrand blev Jonsons manuskripter
ødelagt.
- 1625 James I dør. Ben Jonson mister sin kongelige
støtte, og kommer derefter i konflikt med det
nye hof under Charles I.
Armod, sygdom og vanskelige kår i de sidste le-
veår.
- 1637 Ben(jamin) Jonson dør efter et broget liv som
legendarisk skikkelse i London og dets mange
miljøer – fra hoffet til værtshuset. Han stod ved
sin død som William Shakespeares betydeligste
samtidige digter. Han blev begravet i »The
Poet's Corner« i Westminster Abbey.

Leone

»Man kan rigtigst beskrive hele staten Venedig som et gigantisk forretningsforetagende.«

Göran Schildt

Ved kapitalismens kilde

Renæssancens kapitalistiske ånd består af profit-motivet og de såkaldte »borgerlige dyder«, berigelsesdrift og flid, sparsommelighed og ærbarehed. Men selv denne nye moral er kun et andet udtryk for den almindelige rationaliseringsproces. Det er karakteristisk for borgeren, at han, selv når han tilsyneladende kun er optaget af sin prestige, følger rationelle nytteprincipper, at han ved agtværdighed forstår forretningsmæssig soliditet og et godt omdømme, og at troskab på hans sprog betyder betalingsevne. Ikke før anden halvdel af quattrocento viger principperne for den rationelle livsførelse for *rentier*-idealet; først da antager bourgeoisie's liv seigneur-agtige træk. Udviklingen sker i tre stadier.

I »kapitalismens heltetidsalder« optræder forretningsmanden fremfor alt som den hensynsløse erobrere, den selvstændige, dristige eventyrer, som er vokset fra den middelalderlige økonomis relative sikkerhed. Borgerskabet kæmper stadig med virkelige våben i hånd mod den fjendtlige adel, de rivaliserende bysamfund og de ugæstfri havnebyer. Da disse kampe kommer til en vis stilstand, og den bedre og sikrere organisering af vareomsætningen tillader og kræver en systematisering og en udvidelse af produktionen, forsvinder de romantiske træk efterhånden fra billedet af borgeren; han lægger hele sin eksistens ind under en fornuftig, konsekvent og metodisk livsplan. Men så snart han føler sig i økonomisk sikkerhed, løsnes disciplinen i hans borgerlige moral, og han hengiver sig med stigende tilfredshed til fritidens glæder og det gode og behagelige liv. Han nærmer sig en irrationel livsstil på det tidspunkt, da de nu finansorienterede fyrster begynder at tilpasse sig til den solide, pålidelige og betalingsdygtige købmænds forretningsprincipper.

Arnold Hauser

(citat fra *Kunstens og Litteraturens Socialhistorie*, v/Michail Larsen. Rhodos 1979).

Corbaccio og Canina

Colomba og Volpone

Mosca, Canina, Corbaccio, Corvino og Voltore

VOLP

MEDVIRKENDE

Af Stefa

VOLPONE

Jørgen Reenberg

Iscenes
PETER

MOSCA

Jan Linnebjerg

Scenografi:
LARS JUHL

Komponist:
FUZZY

Premiere: Aarhus Teater S

VOLTORE

Kristian Holm Joensen

CORVINO

Peter Bork

CORBACCIO

Ole Wegener

COLOMBA

Charlotte Bøving

CANINA

Anne-Vibeke Mogensen

LEONE

Jens Zacho Böye

POLITICHEF

Caspar Koch

DOMMER

Ulf Stenbjørn

PONE

von Zweig

Fortællelse:
JUPKE

Oversættelse:
NIELS BRUNSE

Lysdesign:
PEDER JACOBSEN

Scene 24. februar 1995

Musikere:

Fagot:

Torben Frederiksen

Klarinet:

Albert Perlstein Grøn

Accordion:

Vagn Egon Jørgensen

Statister:

Ole Felding

(betjent/tjener)

Simon Hjorth

(betjent/tjener)

Helmuth Hindsbak

(tjener/retsskriver)

Forestillingsleder: Claus Mydtskov

Regissør: Jan Bach/Gitte Henriksen

Suffli: Hanne Wolff Clausen

Afvikling lyd: Caspar Ravn/

Kim Engelbrecht

Afvikling lys: Jens Holm Larsen/

Erik Dath

Belysningsmester: Niels Emil
Larsen

Tonemester: Jens Ravn

Scenemester: Kai Johansen

Teatermaler: Anne-Marie Kjær

Kostumiere: Hanne Gissel,

Mehmet Hilmi

Frisør: Britta Nygaard

Rekvisitører: Viggo Bay,

Steen Jonassen

Overregissør: Steen Boutrup

Teknisk chef: Jørn Walsøe

Markedsføringschef: Leif Due

Teaterchef: Palle Jul Jørgensen

Urpremiere: London 1605/06 –
Zürich 1927

Foto fra afsluttende prøver:

Rolf Linder

Plakat: Lars Juhl

Programredaktion: Leif Due,

Jørgen Heiner

Tryk: Kannike Tryk A/S, Århus

Forestillingens varighed:

ca. 3 timer incl. pause

Leone og to betjente

Voltore og Mosca

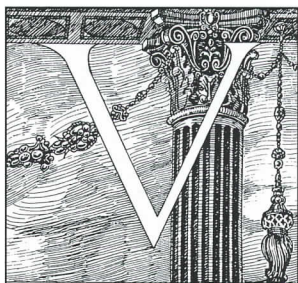

De tre musikere

Machiavellis FYRSTEN

»Om menneskene kan man i almindelighed sige, at de er utaknemmelige flygtige og hykleriske, at de flygter under fare og er begærlige. Hvis du viser godhed, er de alle på din side – vil ofre deres blod, deres ejendele, deres liv og deres sønner, når du ikke har brug derfor. Men hvis faren nærmer sig, gør de straks oprør. Den fyrste, der helt forlader sig på deres ord, uden at forberede sig på andet, vil gå til grunde. Thi venner, som man erhverver sig ved penge og ikke gennem åndelig storhed og ædelhed – dem køber man, men man ejer dem ikke, og når nøden melder sig, kan man ikke disponere over dem. Menneskene er mindre bange for at skade en fyrste, som gør sig elsket, end en som gør sig frygtet – thi kærligheden er et forpligtende bånd, og fordi menneskene er nogle elendige stakler, slider de altid dette bånd i stykker, når lejligheden til egennytte viser sig – mens frygten derimod er knyttet sammen med en skræk for straf, der aldrig forlader menneskene ... Men frem for alt bør man holde sig fra andres ejendele, thi menneskene glemmer hurtigere en faders død, end tabet af den fædrene arv ...

En fyrste må altid benytte sig af dyrets natur, og han bør vælge ræven og løven som sit forbillede – thi løven kan ikke forsvare sig mod fælder, og ræven kan ikke forsvare sig mod ulve, Man er altså tvunget til at være ræv for at se fælderne, og løve for at skræmme ulvene ... for den, der bedst har forstået at udnytte rævens egenskaber, lykkes alting bedst. Men man må kunne skjule rævenaturen godt og være en stor hykler og bedrager. Menneskene er så enfoldige og så villige til at lyde det, som øjeblikket byder – at den, som bedrager, altid finder dem, som lader sig bedrage.«

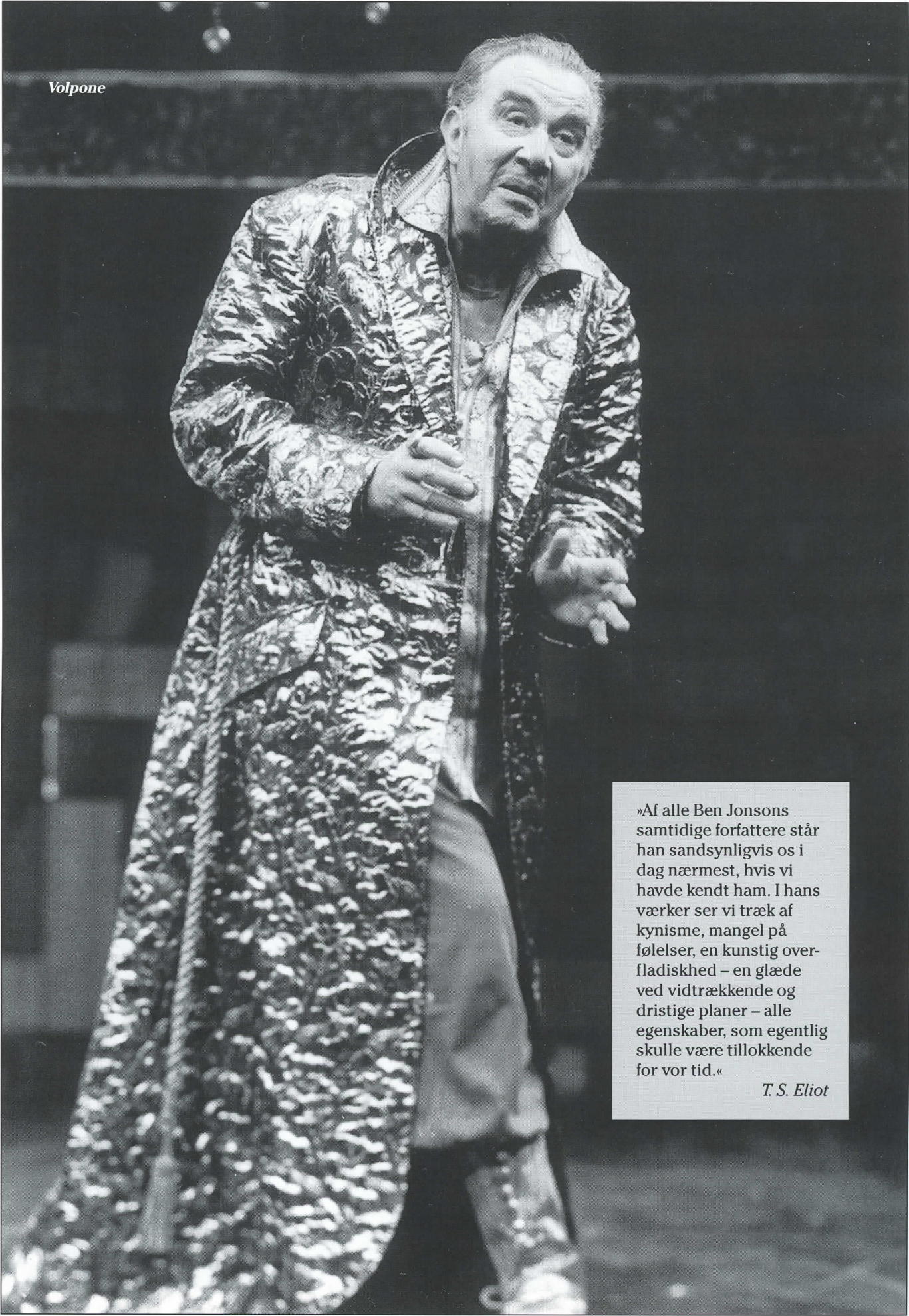
Aubrey Beardsley
(1872-1898)

Mosca

Volpone, Mosca og Voltore

Volpone

»Af alle Ben Jonsons
samtidige forfattere står
han sandsynligvis os i
dag nærmest, hvis vi
havde kendt ham. I hans
værker ser vi træk af
kynisme, mangel på
følelser, en kunstig over-
fladiskhed – en glæde
ved vidtrækkende og
dristige planer – alle
egenskaber, som egentlig
skulle være tillokkende
for vor tid.«

T. S. Eliot

Med syre og mejsel

Stefan Zweig om Ben Jonson

Hans samtid sagde: Ben Jonson og Shakespeare – det er en ligning med ulige koefficienter! Efterverdenen slettede i første omgang Jonson, ganske som man fjerner et nul fra et tilfældigt tal, hvad der også var en uretfærdighed! De to stod hinanden nær, både som rivaler inden for kunsten og som venner (gentagne gange har skuespilleren Shakespeare spillet digteren Ben Jonsons roller).

Men de kom fra helt forskellige miljøer: Ben Jonsons baggrund var den tilsyneladende højere klassiske dannelse, studierne, den kultiverede litterære smag og en velordnet åndelig verden. Shakespeare derimod fremtræder som et naturtalent, fyldt med dramaets naturkraft, skuespilleriet, mens Jonson kender verden både foroven og forneden: Han har flakket om i fængsler, var lige ved at ende sit liv i galgen, har som soldat og slagsbroder været med til at slå nogle mennesker ihjel, han var forgældet og forfulgt, afskrev sin tro og skiftede personlighed. Med murskeen i hånden har han som knøs stået på byggepladsen og efter nogle års forløb deltaget i dronning Elizabeths morgenaudien. Han har passet sine studier, men også siddet ved lejrbalet sammen med tøjlesløse og vilde soldater. Han har deltaget i digternes fantastiske og farlige liv på dronning Elizabeths tid. Han kender verden, han kender menneskene, og det ser ud til, at han ikke holder særlig meget af dem.

I hele verdenslitteraturen findes der ikke magen til en så broget skare af skurke, svindlere, onde, dumme og gemene personer som dem, vi møder i Jonsons komedier. Med dem som eksempler (det gælder i øvrigt også for Lope de Vegas) kunne man samle et komplet skældsordleksikon med en enestående samling af skurkestreger og bedragerier. Jonson følte sig inspireret til at skabe en sådan *Orbis pictus* som en slags karikatur af den menneskelige ynkelighed, en form for pøbelgalleri, som det kan opleves i William Hogarths billedkunst.

Som den kulturmoralist han var, ville Jonson benytte komedien som et opdragelsesmiddel, et spejl af ondskaben og ikke blot til morskab i handling og kasuistisk hovmod, men som et spejl, der viser et vrangbillede af menneskenes latterlighed – et spejl

Corbaccio, Corvino og Dommeren

med gylden ramme og indlagte kunstneriske elementer ville han holde op foran menneskene ...

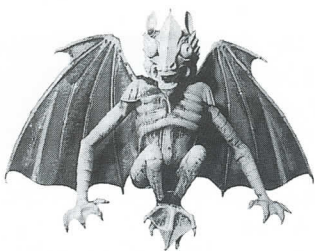
Ud fra en sådan baggrund og indstilling kan der naturligvis ikke blive tale om hyggelige, sentimentale, blide og indsmigrende komedier, men her markeres karikaturlivslinjen med syre og mejsel i det glatte kobber lige som i en radering. Til gengæld vises der figurer, der hver især er uforgemmelige: Sir Morosus i »Silent Woman«, den engelske spleens stamfader, manden, der ikke kan tåle larm, mennesket med de tynde nerver, der på vidunderlig vis holdes for nar af sine omgivelser.

Dumhed, pengegriskhed, forfænge-

lighed, smiger, havesyge, uærlighed, frækhed, praleri, alt dette skildres i Ben Jonsons skarpe, næsten abstrakte stil, og han benytter hellere farcens grumhed end den traditionelle komedies overbærenhed, hvor alt stiler mod en happy end.

Med Jonson begynder da, på fremragende måde, den lange række af bedragerier og chikanerier, som finder sin fortsættelse i det 18. århundredes engelske roman hos Smollet, Fielding og med et særligt højdepunkt hos Dickens, og som Rowlandson og Hogarth har fastholdt i deres karikaturtegninger.

(overs. Berthold Lorenzen)

Wien

Begejstringen for Teater, Kunst og Digtning var noget helt naturligt i Wien. Wiens Aviser ofrede megen plads paa alt kulturelt Stof. Hvor man end færdedes, hørte man alle Vegne de voksne diskutere Operaen eller Burgteatret, og i alle Boghandlervinduer saa man Billeder af de store Skuespillere. Sport ansaas endnu for en brutal Beskæftigelse, som en Gymnasiast snarest burde skamme sig ved, og Biograferne med deres Masseidealer var endnu ikke opfundne. Heller ikke hjemme behøvede man at frygte for Modstand, for Teater og Litteratur regnedes blandt de »uskyldige« Passioner – modsat Kortspil og Pigeforbindelser.

Stefan Zweig

(citat fra Verden af i går –

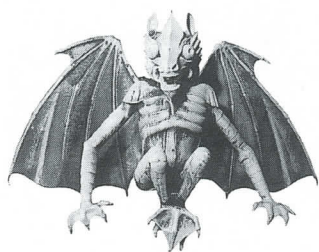
En Europæers Erindringer, 1948)

Voltore og Mosca

Dommeren

Venedig

Blændet af Synet, forstumlet af Indtrykkenes Vælde landede jeg for første Gang en Juliaften ved Piazzettaen og kom ud paa Marcuspladsen.

En Tjenestepige med Tizians Madonnatype gik lige imod mig. Lyse Kvindeskikkelser, blonde, fortryllende Veroneser og Tintorettoer gled, hvislede, smuttede forbi paa alle Sider, og jeg stod dør, omgivet af en Arkitektur, af Paladser, i Sammenligning med hvilke Tusind og én Nats er Ladegaarde og Aladdins fantasiløst, som rykket bort fra Virkeligheden, paa denne Plads, der skinnede i tusind Lampers og totusind Stjerner Skær, mens en begyndende Maanes fine Segl viste sig ude i Lagunernes Horisont. Hvilken Selskabssal denne Plads! Dette er ikke Brolægning, men det blanke Mar-

morgulv. Her er ingen Vogne, ingen Heste, intet Vandspring, intet Støv, Intet, som pletter Flisegulvets Renhed, og saa rundt om: denne uhyre Firkant af Bygningskunst, hvis Skønhed vel er en anden, men ingen ringere end det gamle Roms.

I Rom vader vi mellem Stumper og Brokker og stræber ved Hjælp af Indbildningskraften at genopføre Oldtidens Pragt. Her lever Renæssancetidens Pragt som et Hele.

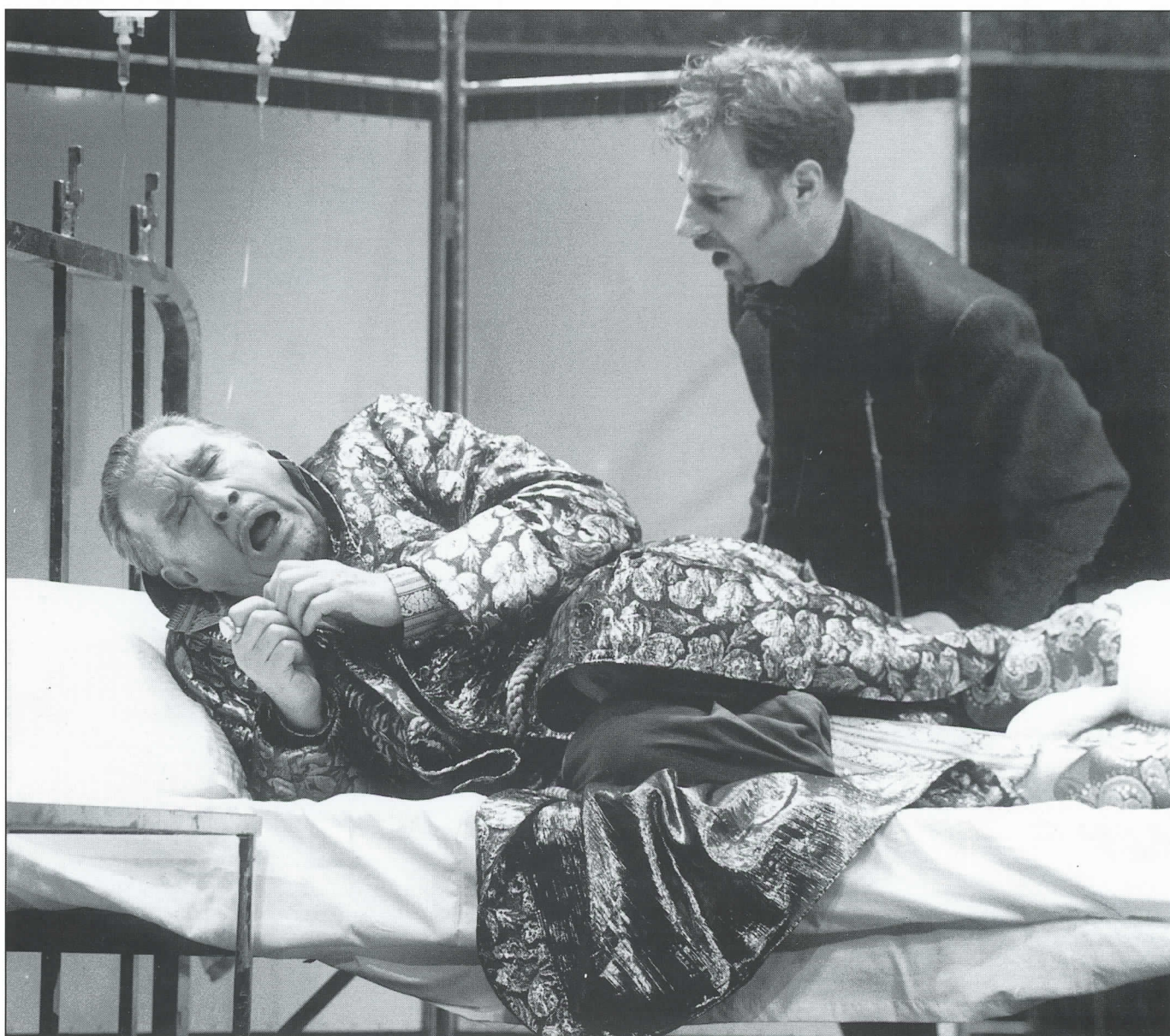
Georg Brandes (1888).

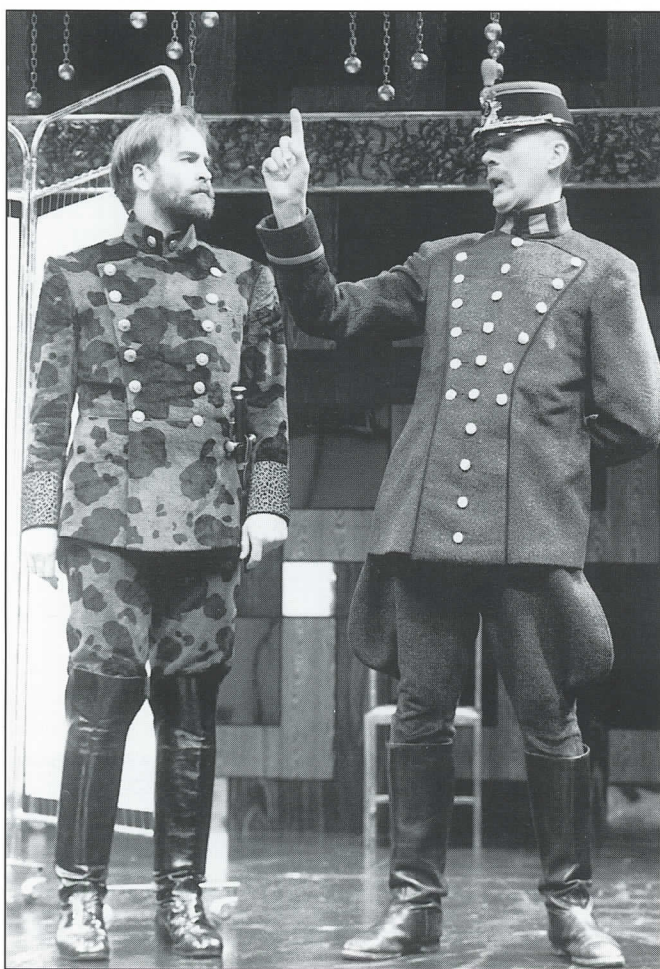
Canina

Udvalg af Stefan Zweigs prosaværker i dansk oversættelse

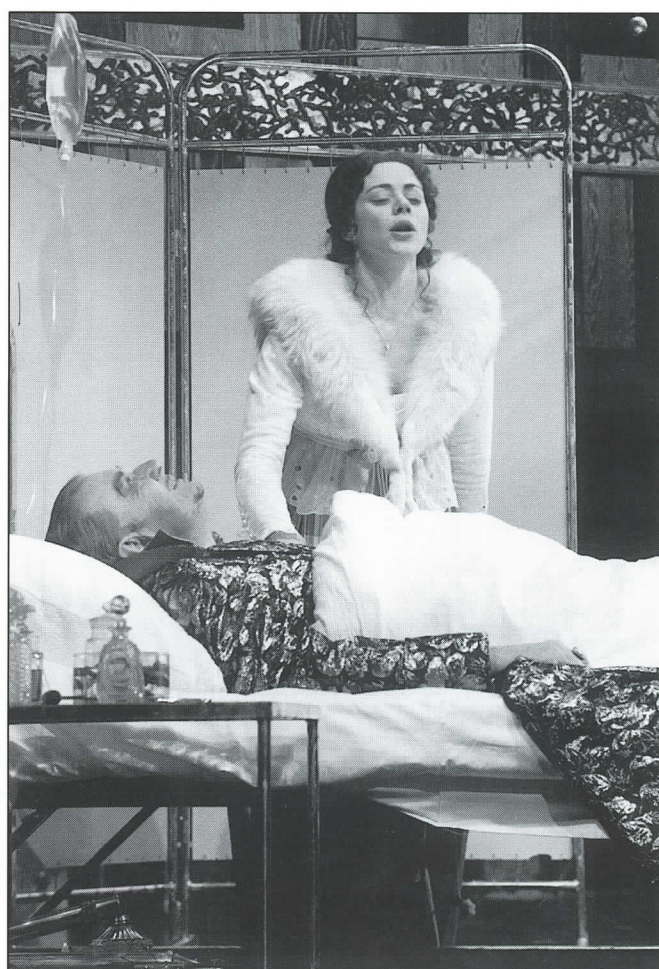
MARIE ANTOINETTE (biografi, 1932 – dansk udgave 1933)
MARIA STUART (biografi, 1935 – dansk udgave 1936)
HJERTETS UTÅLMODIGHED (roman, 1938 – dansk udgave 1939)
ET HJERTES UNDERGANG (noveller – dansk udgave 1946)
EN FANTASTISK NAT (fortællinger, 1934 – dansk udgave 1946)
SKAKNOVELLE (1941 – dansk udgave 1948)
VERDEN AF I GÅR (erindringer, 1942 – dansk udgave 1946)
FØLELSERNES VILDVEJE (noveller, 1927 – dansk udgave 1949)
STJERNESTUNDER (essays, 1927 – dansk forkortet udgave 1950)
LEGENDER (noveller, 1945 – dansk udgave 1951)
DEN BEGRAVEDE LYSESTAGE (novelle, 1945 – dansk udgave 1951)
SJÆLENS LÆGEDOM (1931 – dansk udgave 1954)
MØDE MED EN SVUNDEN TID (essays, 1937 – forkortet dansk udgave 1958)
STEFAN ZWIG-RICHARD STRAUSS (brevveksling, 1957 – forkortet dansk udgave 1966)
(Adskillige af de nævnte værker er tillige kommet i flere senere udgaver.)

Volpone og Mosca

Leone og Politichafen

Volpone og Colomba

Dramatik af Stefan Zweig

THERSITES (1907) – versdrama
 DAS HAUS AM MEER (1912) –
 tragedie på vers
 DER VERWANDELTE KOMÖDIANT
 (1912) – rokokospil
 JEREMIAS (1917) – dramatisk
 digtning
 LEGENDE EINES LEBENS (1919) –
 skuespil
 VOLPONE (1926) – komedie efter
 Ben Jonson (1606)
 DAS LAMM DES ARMEN (1929) –
 skuespil om Napoleon
 DIE SCHWEIGSAME FRAU (1935) –
 libretto til komisk opera af Richard
 Strauss – efter Ben Jonsons
 EPICOENE (1609)

Opførelser i Danmark

1929/30 VOLPONE (Stefan Zweigs
 gendigtning) – Det Kgl. Teater,
 25 gange
 1940/41 ATOMSMEDJEN (Ben Jonson, The
 Alchemist) – Aarhus Teater,
 21 gange
 1957/58 VOLPONE (St. Zweigs gendigtning)
 – Aarhus Teater, 13 gange
 1960/61 VOLPONE (St. Zweigs gendigtning)
 – Dansk Folkescene, 33 gange
 1969/70 VOLPONE (Göran O. Erikssons
 bearbejd.) – Aarhus Teater,
 40 gange
 1976/77 VOLPONE (St. Zweigs gendigtning)
 – Folketeatret, 52 gange
 1978/79 RÆVEN (Larry Gelberts Volpone-
 version) – Aarhus Teater, 32 gange
 1994/95 VOLPONE (St. Zweigs gendigtning)
 – Aarhus Teater

Venedig i solnedgang

Alle byer er smukke i solnedgang, men nogle mere end andre. Relieffer får flere nuancer, søjler bliver rundere, kapitæler krøller mere, gesimser bliver mere resolute, spir spidsere, nicher dybere, disciple mere draperede og engle svæver frit. I gaderne bliver der mørkt, men det er stadig dag for kajerne, og dette gigantiske flydende spejl, hvor motorbåde, vandsporgvogne, gondoler, joller og pramme »som spredte gamle sko« tramper ivrigt i barok- og gotikfacader, skåner heller ikke billedet af en selv eller af en sky, der passerer. »Gengiv det,« hvisker vinterlyset, som bliver standset brat af en hospitalsmur eller vender tilbage til paradiset på San Zaccarias *frontone* efter sin lange tur gennem kosmos. Og man føler dette lys' troethed når det hviler en times tid på Zaccarias marmorskalder mens jorden vender den anden kind til lyskilden. Det er vinterlyset i dets reneste skikkelse. Det bringer hverken varme eller energi med sig, den er blevet spredt og efterladt et sted i universet eller i en sky i nærheden. Lyspartiklernes eneste ambition er at ramme et objekt, stort eller lille og gøre det synligt. Det er et privat lys, Giorgiones eller Bellinis lys, ikke Tiepolos eller Tintoretos. Og byen dvæler i det, nyder berøringen af det, kærtegnet af den evighed det kommer fra. Det er jo et objekt der gør evigheden privat.

Joseph Brodsky

(citater fra Venedigs Vandmærke.

Lindhardt og Ringhof 1993 – overs. Frederik Dessau)

Volpone og Colomba

Volpone og Mosca

Mosca, Volpone og Corvino